

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 32 K, na $\frac{1}{2}$ strani 16 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{8}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 17. V Ljubljani, 15. septembra 1900. Leto XVII.

Obseg: Napenjanje govedi. — Krmljenje z oljnimi tropinami. — Črtica o gospodarstvu kmetijske šole v Rüttiju na Švickem. — Napake sira. — Spravljanje, prebiranje, vlaganje in shranjevanje namiznega sadja. (Dalje.) — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Listnica uredništva. — Tržne cene — Inserati.

Napenjanje govedi.

Vsled napenjanja govedi trpijo slovenski gospodarji vsako leto mnogo škode. To prihaja od tod, ker ne vedo, kakšna je ta bolezen, in seveda še manj, kako jo je zdraviti. S pričujočim članom hočemo podati našim gospodarjem korenit pouk, kako se jim je ravnati ob tej goveji bolezni, ker ravno v jeseni se ta bolezen največkrat dogaja. Največkrat govedo napenja vsled povžitja sprdene zelene klaje, sparjene detelje ali vsled paše po mokrih in od slane napadenih pašnikih ali deteljiščih. Ker je važnejše govedo obvarovati pred napenjanjem nego jo zdraviti, zato nujno priporočamo pokladati le nepokvarjeno krmo ter žival nikdar ne gnati v jeseni prezgodaj zjutraj na pašo, dokler se rastline ne osuše ali dokler slana ne izgine. Vsekakor pa naj živina na pašo ne pride s praznim želodcem, koder potem hlastno vse vprek žre, ker je to zelo slabo, temuč naj dobi poprej nekaj suhe klaje.

Bolezen je ob kratkem taka, da se nabere v vampu vetrovi (plini), kateri se raztezajo in pritiskajo ob vamp. Od pritiska se vamp napne, a vetrovi ne morejo odhajati, in če ni kmalu pomoči ter si ob enem narava sama ne pomaga, mora govedi vamp počiti ali pa žival pogine.

Vzrok tej bolezni je krma. Ako žival povžije krmo, kakeršna v želodcu hitro skipi (zavre), potem se naredi v vampu premnogo vetrov, kateri baš napenja. Napenja pa sveža rdeča detelja, zelje, repna cima (perje) itd., zlasti ako je sveža, zelena krma mokra, oparjena od slane ali mraza, ali če se je zgrela na kupu. Tudi napne goved, ako pride gladna na pašo, posebno na mokro ali rosno, ter tam žre prav hlastno.

Fodoba 68.

Na vsak način je treba govedi hitro pomagati, če jo hočemo rešiti in oteči. Pri nas običajno zdravljenje te bolezni je popolnoma napačno, da, bolezen še celo pospešuje. Na Gorenjskem puščajo govedi na ušesu, a na Notranjskem jo po vasi gori in doli podijo, tako da še hitreje pogine. Da je tako zdravljenje napačno, je lahko dokazati. Deni navaden, suh živalski mehur, ki si ga skupaj zmečkal in dobro zavezal, na gorko peč. Na gorki peči se prične mehur napenjati in slednjič je tako napet, da tudi počí. Zrak se je namreč od gorkote raztegnil v mehuru in ga napel. Ravno tako je tudi napeti govedi. Napeta govedi je že tako vsled bolezni vroča, ako je pa še po vasi podiš ali ji celo puščaš, potem se še bolj razgreje, a vamp se ji širi in veča od raztezajočih se vetrov in naposled počí. Puščati pa govedi na ušesu je že samo na sebi preneumno, bodisi pri tej ali drugi bolezni.

Zdravi torej tako le goved, kedar jo napenja: Naredi nemudoma povez od slame, kakeršna rabi snopom v povresla. S to povezjo obrzdaj govedo ter napravi za rogovoma voz, kakor kaže podoba 66. Dobro je, na mestu, kjer pride povez v gobec, namazati jo s katanom ali s kolomazjo (šmirom). Govedo žveči to povez ter izpušča vetrove skozi požiralnik. Potem polij govedo po vsem životu s prav mrzlo vodo, obdrgni je z vseh strani s slamo, vodi je počasi sem ter tja, ali pa, če si na polju, pelji jo počasi domov. Če napenjanje ne odjenja, vzemi 30 do 40 gramov neugašenega apna, nekaj žlic moke in zmešaj to z enim litrom vode. Vse

Požiralnikovo cev bi si morala vsaka vas napraviti ob svojih stroških, sicer je pa tako cena, da si jo lahko omisli vsak kličekaj premožen gospodar. Cev se dobi pri Hauptnerju v Berlinu, a stane primerno mnogo, če se naroči le ena. Iz tega vzroka je naša družba naročila veliko število požiralnikovih cevij, in jih sedaj oddaja po 4 gld. 50 kr. Toplo priporočamo, da si vsaka občina, vsaka vas, ali vsaj vsaka podružnica takoj omisli eno požiralnikovo cev.

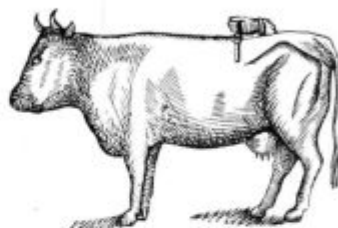
Večkrat se pa pripeti, da tudi požiralnikova cev ne pomaga več, ali pa žival ne more več sopsti, in

Podoba 66.

Podoba 67.

Podoba 70.

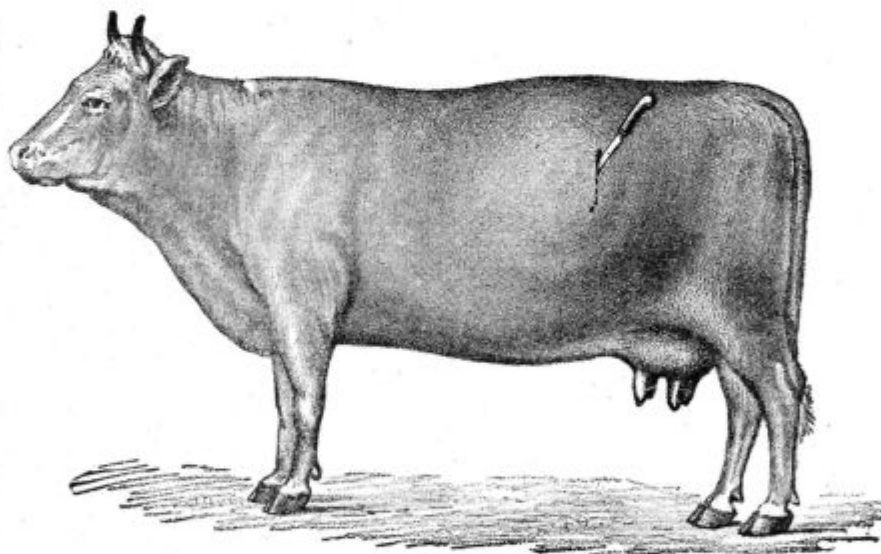
Podoba 69.

to daj govedu na enkrat. Še boljše zdravilo je to le: Jajce predri na obeh koncih ter izpihaj iz njega beljak in rumenjaki. Zamaši potem eno luknjo bodisi z voskom ali s čim drugim, skozi drugo pa vlij v jajce terpentinovnega olja in jo potem tudi zamaši. Dve taki jajci rini živini tako daleč v grlo ter ji v njem stri, da ji mora požreti. Ta lek je brez slabih nasledkov in izvrstno pomaga.

Napravljanje teh zdravil je pa navadno vselej zamudno, mnogokrat, kadar živinče trdovratno napenja, tudi brezuspešno. Vsled tega so izumili naprave (instrumente), s katerimi se da napenjanje precej ozdraviti.

Najboljša taka naprava je požiralnikova cev, ki se tako le rabi. Govedi se vtakne v gobec preluknjan les (glej podobo 67). Skozi luknjo tega lesa in skozi požiralnik se vtakne požiralnikova cev, kolikor je dolga, doli v vamp. Cev je dolga do poldruga metra. Predno cev rabiš, namaži jo z oljem ali z maslom ali pa s kako drugo mastjo. Da pa cev, kadar je v vampu, ne zaide v krmo, ampak da sega do vetrov, postavi govedo, kadar mu vtikaš cev, s prednjima nogama nekoliko višje (glej podobo 68). Iz te podobe je tudi razvideti, kako leži vamp v govedu in kako pride požiralnikova cev v vamp.

Vsled vetrovnega pritiska pride včasih nekaj krme v cev. Da se ta krma potrebi iz cevi, pridejana je cevi posebna paličica, s katero se lahko skozi cev podreza. Če pravilno ravnaš s požiralnikovo cevjo, najbolje in najhitreje odpraviš živinčetu napenjanje.

Podoba 71.

strani, nekoliko zadej za zadnjim rebrom, kakor kaže podoba 70. Ko smo trokar tako zabodli, potegne se bodalo iz nožnice, ktera potem sama tiči v vampu. Vetrovi potem siloma odhajajo skozi nožnico. Nožnica se pusti v vampu, dokler odhajajo vetrovi, kar traja včasih po več ur.

Včasih pa plini ne izpuhtevajo zadostno skozi nožnico ali sploh ni trokarja ali požiralnikove cevi pri roki, takrat se vbode v vamp s kakim rtastim kuhinjskim nožem, kakor kaže podoba 71. Vbosti je na tistem mestu kakor s trokarjem. Nikoli pa ni vbadata na desni strani, ker tam leže čreva, in če te ranimo, je smrt neizogibna.

Male rane od trokarja ni treba posebej celiti, zadostuje jih izzmiti s kreolinovo vodo. Vbodene živali je naslednje dni po malem in previdno krmiti.

Navadno govedo tako hitro napne, da ni časa klicati živinozdravnika. Če je pa kak živinozdravnik v bližini, se je pa vendar naglo obrniti do njega, ker umna in hitra pomoč je tu odločilna. Če se je vbodel

tedaj ni več časa cev vtikati. Če je govedo izredno močno napeto, ne more se cev zato vanjo vtakniti, ker govedo pade na tla. V takem slučaju je opustiti vse nepotrebne poskuse in je vbosti govedo hitro s trokarjem. Trokar je bodalo, ki tiči v nožnici, ktera je spodaj odprta (glej podobo 69.). Trokar se porine z nožnico vred skozi kožo v vamp in sicer v lakotnico na levi

vamp z nožem, je vsekako dobro, da živinozdravnik rano zašije in vse drugo potrebno ukrene.

Kadar napeta žival kakor mrtva pade na tla in če nobena reč več ne pomaga, jo je hitro zaklati, vendar je priporočati poprej, predno se žival zakolje, na popisnem mestu na levi strani narediti vsekako močan vbodljaj z nožem, kajti če to ne pomaga, je še vedno čas goved zaklati. Meso od tako bolne živine je navadno slabo in se ne drži dolgo.

Krmljenje z oljnimi tropinami.

Krmljenje je za uspeh živinoreje zelo pomembno. Ni vse enako, ali enoleten junček tehtja 200 ali 300 kg, in tudi denarnica čuti razloček, če krava na leto daje po 1200 ali po 2000 l mleka, posebno tedaj, če so stroški za večji pridelek manjši, kakor je večji skupiček. Da imajo v Švici in na Zgornjem Bavarskem bolj rastno in bolj koščeno mlado živino, ni toliko vzrok pasma, kolikor boljše krmljenje. Zato tudi pravijo, da gre pasma skozi gobec, t. j., da najboljše pasma in živinorejska pravila nič ne veljajo, če živine ne krmimo prav.

Toda uspeh ni odvisen le od tega, koliko krme živina dobiva, marveč tudi od tega, kako je krma sestavljena. Večinoma nedostaja beljakovin in tolšče. Ko so umni živinorejci to spoznali, so si zelo uspešno pomagali s krmili, ki imajo mnogo beljakovin in tolšče v sebi; to so oljne tropine. Toda oljnih tropin je mnogo vrst, ki za naše razmere niso dobre.

Izmed dobrih oljnih tropin, kakeršnih v sosednje dežele uvozijo vsako leto velike množine, naj omenim lanene, kokosove in sezamove tropine.

Lanene tropine. Že zdavnaj znano, toda premalo uvaževano močno krmilo so lanene tropine. Veliko njihovo redilnost, okusnost in zdravilnost pozna skoraj vsakdo, in vendar jih živinorejci pokrmijo le toliko, kolikor se jih zdeluje v deželi. To je pač zelo malo. Dobre lanene tropine imajo povprečno $2\frac{1}{2}$ krat toliko beljakovin in tolšče v sebi, kolikor jih imata oves in koruza, 2 krat toliko, kolikor pšenični in rženi otrobi, 3 krat toliko, kolikor dobro seno. Stanejo pa le po 9—9½ kr. kilogram zmlete. Cena se seveda ravna po oddaljenosti kraja, ker večja voznina podraži blago. Ta števila naj bi si vsak kmetovalec zapisal v pratiko ter naj bi jih vselej pogledal in primerjal, kadar mora kupiti krmil.

Koliko kmetovalcev daje teletom po odstavljenju napačno krmilo! Koliko odstavljenih telet vsako leto pogine, koliko jih zaradi nedostatne krme slabo raste, da vedno ostanejo mršava! Kar se zamudi in zagreši v tem času, se pozneje ne da več nadomestiti in popraviti. Skoraj vsi živinorejci to vedo, drugače pa vendar le ne ravnajo. Ta prilika je tudi najugodnejša za uspešno porabo lanenih tropin. Rabijo se najbolje na ta način, da se najprej ovlaži rezanica, na njo pa se potresejo lanene tropine z nekoliko drugih močnih krmil ter se vse skupaj dobro premeša. Z ozirom na starost in velikost telet se daje enemu po $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ kg, enoletnim po $\frac{1}{2}$ do 1 kg lanenih tropin na dan. Posebno dobro vplivajo lanene tropine na molzne krave, če jih dobivajo v pijači 14 dni pred otelevitvijo in 14 dni po nji. Ta zelo okusna in lahko prebavna pijača tako krepí živali, da navadno lahko prestanejo otelevitev, pa tudi pozneje ne zbole tako lahko (na pr. za telečjo vročnico). Pa tudi sicer so lanene tropine zelo

dobre za vse živali, če hočemo dobro storiti slabotnim, bolehnim in zdelanim živalim ter jih okrepiti. V tem oziru lanene tropine največ izdajo, če jih pokladamo dalj časa.

Kokosove tropine. Za one kraje, po katerih se v večji meri pečajo z mlekarstvom, so posebno priporočene svetle kokosove tropine. Te imajo le 6 % manj beljakovin v sebi, kakor lanene tropine, zato pa več tolšče in skroba ter so cenejše. Kilogram zmletih kokosovih tropin stane z ozirom na oddaljenost kraja 8 do 8½ kr. Dobivajo jih iz jeder kokosovih orehov, ktere rabijo tudi za človeški živež.

So še druge oljne tropine, ki imajo še po več beljakovin v sebi, toda niso vse za breje krave, ker po nekterih krave zvržejo, druge dajo mleku neprijeten okus, nekterih pa živina ne uživa rada. Vsega tega pri kokosovih tropinah ni; nasprotno, one so poleg lanenih tropin najokusnejše in najtečnejše izmed vseh oljnih tropin, živina jih zelo rada je in, kar je posebno važno, je po njih mleko prijetnega okusa in tolsto. V tem oziru so kokosove tropine celo boljše od lanenih.

Skoraj neobhodno potrebne so kokosove tropine v takih gospodarstvih, kjer delajo surovo maslo. Iz mleka ne dobivajo le več surovega masla, marveč je to tudi najfinejšega orehovega okusa in zlatorumene barve. Dandanes, ko marsikdo ne ve kam s surovim maslom, in ker temu cena vedno bolj pada, ima v kokosovih tropinah izborna sredstvo, s katerim si pripravlja blago najboljše kakovosti. To vedo kmetovalci severne Nemčije že 30 let in se tudi po tem ravnajo. Poleti krmljenje kokosovih tropin preprečuje, da surovo maslo ni premehko. Te prednosti ne smemo prezreti. Tudi kokosove tropine se najbolje krmijo zmlete po 1—1½ kg na dan in glavo, pomešane med rezanico. One so tudi izborna krma za pisanje prasičev, kateri po njih dobodo fino meso in slanino.

Sezamove tropine. To močno krmilo dobivajo, ko iz sezamove rastline („sesamum indicum“ in „sesamum orientale“) iztisnejo olje. Razširilo se je zelo naglo, izpodrinilo ogrščične tropine, ki niso tako dobre za krmo, in sedaj je že mnogi kupujejo namestu oljnih tropin. Naša družba oddaja tudi te tropine, ki jih dobivajo iz najboljšega vzhodnoindijskega, oziroma jutrovega semena. Sezamove tropine imajo povprečno v sebi:

suhe snovi 89 %

in v tej:

beljakovin	37 %
sirove tolšče	11 „
nedušičnatega izvlečka	23 „
sirove vlaknine	8.5 „
pepela	9.5 „

V belih sezamovih tropinah je sedaj navadno 50 % beljakovin in tolšče, in se za toliko tudi jamči. Sezamove tropine so torej redilnejše in so laže prebavne kakor oljne tropine ter prav tako ugodno vplivajo, t. j., nimajo nikakih postranskih neugodnih učinkov. Posebno je treba opozoriti na veliko množino apna in fosforove kisline, ki je v teh tropinah, in so vsled tega posebno dobre za mlado živino. Izborne so te tropine za pitance. Zdrobljene ali zmlete sezamove tropine se tudi lahko dajo konjem namestu ovsu in delavnim volom. Konjem se jih daje po 1 kg na dan, pomešanih z ovsom, s kakšnim drugim močnim krmilom ali z rezanico; zmes se nekoliko ovlaži. 1 kg tropin nadomesti $2\frac{1}{2}$ kg ovsu. Volom se jih lahko daje v poljubnih množinah.

žinah, brez drugih močnih krmil, pomešane z rezanico. Končno so sezamove tropine prav dobra krma za molzne krave; daje se jim jih po 1 kg na dan, zdrobljenih ali zmletih, ali pa pomešanih med primerna druga krmila, in ni se bati, da bi imele kake nepovoljne posledice. Nasprotno, redno krmljenje belih sezamovih tropin pomnožuje mlečnost, in le v tem slučaju, če so le preveč tega krmila pokladali, je bilo presno maslo nekoliko bolj mehko. Mi toplo priporočamo bele sezamove tropine našim živinorejcem, ker so redilnejše nego lanene, a so 70 kr. pri stotu cenejše. Ako teh tropin kakšno živinčje prvi dan ne mara, to nič ne de, čez par dni se že nanje navadi in jih potem hlastno žre.

Zelo važno pa je, da dobimo oljne tropine čiste, nepokvarjene in nepredrage. Najbolje je torej dobivati jih naravnost iz kake velike tvornice ali iz kake njene zaloge, ki jamči za njih dobroto.

Naša družba je že nekaj let sem sprejela med svoje naloge to, da svojim udom priskrbuje gospodarske potrebnosti v zajamčeni kakovosti za tvorniško, oziroma za nižjo ceno, ter je pri tem dosegla najlepše uspehe.

Družba je oddajala do sedaj razna semena, umetna gnojila, bakreno galico, žveplo, kmetijske stroje, in sedaj priskrbuje tudi močna krmila.

Da se je pričela družba zanimati tudi za močna krmila, ji je povod dejstvo, da se kaže z izboljšano živinorejo in s povzdigo mlekarstva večja potreba po močnih krmilih, izmed katerih pri nas z malo izjemo rabimo le otrobe. Otrobi so pa dandanes precej dragi; dobri pristni so po 5 gld. 30 kr. do 5 gld. 60 kr. meterski stot. Visoka cena pri otrobih bi pa ne bila še tako hudo zlo, toda resnica je, da se pri nas prodaja največ ogerskih otrobov, ki večinoma niso pristna in imajo razne ničvredne primese v sebi, zlasti zmlete riževe mekine. Taki otrobi največkrat niso niti 3 gld. vredni.

Izborna nadomestilo za otrobe je moka iz raznih tropin. V krmilih je največ vredna dušikova snov, katero imenujemo beljakovino; od nje je zavisna tečnost in cena posameznih krmil.

Debeli, pristni pšenični otrobi imajo v sebi 13 $\frac{1}{2}$ % beljakovin in 3 $\frac{1}{2}$ % tolsče, zmlete lanene tropine 28 $\frac{1}{2}$ % " " 10 $\frac{3}{4}$ % " zmlete kokosove tropine 20 % " " 11 % "

Iz tega je razvidno, da so zmlete tropine več kakor še enkrat toliko vredne kakor otrobi; vrhu tega pa silno vplivajo na zdravje, hitro rast in debelenje ter na mlečnost živine; poleg tega so pač več kot polovico cenejše. $\frac{1}{2}$ kg zmletih tropin zaleže več kakor 1 kg otrobov, stane pa manj.

Poskus, kterega je naredila naša družba lansko leto z oddajo oljnih tropin, se je vrlo dobro sponesel, kajti oddalo se je okroglo 6 vagonov ali 60.000 kg raznih tropin. Od sedaj naprej bo imela družba, dokler bo hladno vreme, t. j., do aprila prihodnjega leta oljne tropine vedno v zalogi. Opozarjamo, da je cena tem krmilom silno poskočila. Ker je pa družba kupila več vagonov že meseca maja, mogoče ji bode, dokler bo kaj kupljene zaloge, oddajati tečna krmila skoraj po dosednji ceni. Ta krmila stoje in sicer:

100 kg lanenih tropin	19 K 80 h (8 gld. 90 kr.)
100 " belih sezamovih tropin	16 " 40 " (8 " 20 ")
100 " kokosovih tropin	16 " — " (8 " — ")

Tropine so v vrečah po 50 kg in se sprejemajo naročila le na cele vreče. Cene veljajo za blago postavljeno na ljubljanski kolodvor ali za blago v družbinem skladišču. — Priporočamo našim gospodarjem rabiti pred vsem sezamove tropine, ker so močnejše in cenejše nego lanene. Za mlado govedo so pa seveda boljše lanene tropine. Za kraje, koder se pečajo gospodarji z mlekarstvom, so pa priporočene za mlečne krave pred vsem kokosove tropine, ker je po njih mleko in surovo maslo posebno finega okusa, a surovo maslo tudi zelo trdo.

Črtica o gospodarstvu kmetijske šole v Rüttiju na Švickem.

Med potniki, ki obiskujejo Švico, se nahaja vsako leto gotovo tudi nekaj kmetijskih učiteljev in veščakov, ki se hodijo tje kaj poučevati o lepem napredku tamkajšnje živinoreje in o sredstvih ter okolnostih, ki so pospeševale ta napredek.

Lansko leto se je v ta namen zbralo celo več gornještajarskih kmetov, ki so napravili v družbi znane strokovnjaka D. Schupplija skupen izlet v švicko deželo, da so se prepričali na lastne oči o razvoju in o uspešni reji švickih govejih plemen in unemali na ta način za izboljšanje govedoreje v domačem kraju.

Da so taka potovanja zelo koristna in da pripomorejo veliko k splošnemu napredku, je čisto naravno, saj je znano, da se da pri kmetovalcih z dobrimi izgledi dokaj več doseči kakor pa s samo besedo. Še posebno važna in potrebna so pa taka potovanja kmetijskim učiteljem, katerim treba, da poznajo kmetijske razmere naprednih dežel ne le iz knjige, ampak tudi iz prakse.

Tudi meni je bila tekom letošnjih počitnic dana prilika, da sem si ogledal švicko deželo in seznanil s tamkajšnjimi razmerami, v kolikor se je dalo v kratkem času, ki mi je bil na razpolago.

Najbolj sem se zanimal v tej deželi za Simsko dolino, ki slovi zaradi svoje lepe živine. Zaraditega sem potoval iz Tirolskega preko Curiha in Berna naravnost tja. Ustavil sem se le v Rüttiju, kjer se nahajata dva sloveča kmetijska zavoda, namreč mlekarška šola in kmetijska šola, ki sta za dober streljaj drug od drugega oddaljena.

Že potoma sem imel nekaj prilike, opazovati gospodarske razmere švickih pokrajin in se poučiti o uredbi tamkajšnjih kmetij. Natančnejše podatke o švickem kmetijstvu pa sem dobil v Rüttiju in v Simski dolini.

Kmetijska zavoda v Rüttiju sta me posebno zanimala, ne le glede uredbe šolskega pouka, ampak tudi gledé gospodarstva. Ker utegne tudi marsikoga izmed cenjenih čitateljev zanimati gospodarstvo teh šol, namenil sem se vsaj v glavnih potezah napisati, kako in s kakimi uspehi se tamkaj gospodarji.

Kmetijska šola v Rüttiju se nahaja blizu glavnega mesta Berna poleg prve železnične postaje Zollikofen na progi Bern-Solothurn-Basel. Ta šola obstoji že dolgo časa in je dobila letos novo šolsko poslopje, ki velja 125.000 gld. Njeno gospodarstvo je kraju primerno in obstoji poglavitno iz živinoreje in pridelovanja krme. Cela kmetija obsega skupaj 51 ha zemlje in od tega prostora odpade več kot polovica, namreč 35 ha na travnike, ki so deloma naravni (14 ha), deloma umetni, t. j., nasejani z deteljo in travo (21 ha). Prav take razmere nahajamo v okolici in tudi po

drugih krajih Švice, ker se povsod na pridelovanje krme polaga dosti večja važnost kakor pa na pridelovanje žita.

Tej okolnosti kakor tudi bogatim košnjam, ki se dobe po švickih travnikih, je pripisati, da redi šola nad 70 glav goveje živine in da se s to rejo tako uspešno ukvarja. Rodovitost travnikov je namreč izredno velika, kakeršne pri nas ne poznamo. Na 1 ha travnika pridelala šola do 100 metr. centov sena in otave. L. 1898. so pridelali na šolskih travnikih vsega skupaj 3626 metr. centov suhe in na suho premenjene zelene krme, t. j., na 1 ha 103 metr. cente.

Te bogate pridelke je pripisati po eni strani dobremu gnojenju, po drugi pa tudi ugodnim razmeram ondotnega podnebja in zemlje.

Posebno zanimivo pri obdelovanju naravnih travnikov je pa to, da jih vsako spomlad najprvo popasejo in še le potem kosijo. To ravnanje se jim prav dobro sponaša, kakor uče dosedanje izkušnje. Koristen vpliv spomladne paše si pa razlagajo na ta le način. Vsled običajnega gnojenja tamkajšnih travnikov z gnojnic, hlevskim gnojem in kompostom se nabere pri vrhu, t. j. pod rušo, toliko črne prsti, da je zemlja tako puhla, da je koristno, ako jo živina shodi in stlači. Po takih travnikih se nadalje tudi opazuje, da raste veliko pleva iz vrste kabulnic, ki daje, ako ga posušimo, same trde in ničvredne palice. Tu sem spada razno trebelje, medvedja taca ali dežen bršč, velika krebula itd. Ta plevel se da s spomladno pašo najlažje zatreti.

Spomladna paša po naravnih travnikih pa tudi pripomore, da se trave bolj obrastejo in da se s tem ruša bolj zgosti in daje vsled tega bolj drobno in fino seno. Tem ugodnostim spomladne paše se pridruži pa še ta, da se živina pri zgodnji spomladni paši posebno dobro počuti, kar vpliva zelo ugodno na njeno zdravstveno stanje in sploh na njen razvoj.

Spomladna paša traja pa le nekaj časa, namreč samo dotlej, dokler se ne začne kositi zelena krma po nasejanih, t. j. umetnih travnikih. Od tistega časa naprej dobiva živina samo zeleno krmo, pri kateri se pa močno gleda na to, da je mlada, ker vpliva mlada trava posebno dobro na večjo mlečnost pri kravah.

Njiv ima šola primeroma malo, kajti vse njive skupaj merijo le 15³⁷ ha, tedaj več kot dvakrat manj kakor travniki. Skoraj polovica njiv je obsejanih s pšenico (7 ha), druga polovica pa največ s krompirjem (4 ha), deloma pa z ržjo, ovsem in peso. Pšenica daje na ondotnih dobro gnojenih njivah prav lepe pridelke; pridelala se je na 1 ha poprek 26 metr. centov. Tudi na tej šoli so poskušnje pokazale, da se domača pšenica najbolj obnaša, da daje najlepše pridelke in da se dajo pridelki s skrbnim odbiranjem semena izdatno povečati.

Pri krompirju se škropljenje z modro galico z najboljšim uspehom po dvakrat izvršuje. Takisto se krompir tudi po dvakrat osuje, kar izdatno pripomore k boljši rodovitosti njegovi. Poglavitno sadé na šoli krompir „profesor Märcker“, pa tudi druge vrste. Krompir „profesor Märcker“ jim daje poprek po 315 metr. cent. pridelka na 1 ha. Izmed najnovejših vrst se je posebno rodoviten izkazal krompir „Aimé“, ki je dal 351 metr. cent. na 1 ha. To so pridelki, kakeršnih pri nas še nismo dosegli.

Oves tudi tamkaj menjavajo. Najbolj se jim sponaša sedaj „Anderbecker“ — oves, od katerega dobe na 1 ha po 35 metr. centov zrnja, kar je izredno lep pridelek.

Nekaj posebnega je pa živinoreja na tem zavodu. Ako stopiš v gorenji hlev, zdi se ti, da se nahajaš v kaki razstavi, tako lepa je šolska živina.

V kravjem hlevu je 38 molznih krav in 2 bika domačega, t. j. simskega plemena. Živina se odlikuje po tem, da je velika, lepo raščena in debela. Krave so sploh debele in po 600 do 750 kg težke, tedaj dvakrat težje kakor so po naših krajih. Vkljub temu, da so debele, so pa vendar prav dobre za mleko, kajti vse se odlikujejo po obilni mlečnosti.

Lansko leto se je namolzlo od 37 krav vsega skupaj 143.255 kg mleka v skupni vrednosti 19.348 K 60 h. Najboljša krava je dala 6095 kg mleka, najslabša pa še zmiraj 2646 kg. Povprečna molža je znašala 3871 kg na leto ali na dan 10⁶⁰ kg mleka.

Te številke govore dosti jasno, kaj se da doseči v mlekarstvu z lepo in dobro rejeno živino. Uspehe, ki jih doseže ta šola pri molzni živini, pripisati je deloma ondotni dobri živini, deloma pa skrbni reji in dobri krmi.

Po leti dobivajo molzne krave samo zeleno travo, ki se kosi po nasejanih ali umetnih travnikih. Le ob mrzlem in deževnem vremenu se polaga nekoliko suhega sena. Košnja zelene krme se prične zgodaj, da dobiva živina bolj ko mogoče mlado krmo, ki je posebno dobra za mleko.

Po zimi dobe molzne krave seno in otavo (12 do 15 kg), nekoliko pese (6—7 kg) in za priboljšek vsak dan po 1 kg zdrobljenih sezamovih tropin, $\frac{1}{2}$ kg zdrobljenega žita in $\frac{1}{2}$ kg suhih pivovarskih tropin. Slame se nič ne polaga. Za pokladanje krepkih krmil se zreže nekoliko sena, oziroma otave, in s peso vred skupaj pomeša. Na to se zelo gleda, da se krma ne zmoči, ampak da se daje v suhem stanju.

Šola ima pa tudi prav lepo mlado goved. Posebno skrb obrača na izrejo lepih plemenjakov, katere prodaja za drag denar vnanjim živinorejcem.

Ko bi pri nas polagali na rejo domače živine tako skrb, kakor jo polagajo Švicarji, in ko bi z živino ravnali tako kakor tam, prepričan sem, da bi se tudi pri nas živina dosti prej izboljšala kakor se izboljšuje sedaj, ko polagamo na vnanja plemena vse upanje, glede reje same pa ostajamo pri starem kopitu. R.

Napake sira.

e) Gobast sir.

Gobasti siri so pravzaprav tisti, ki so premehko izdelani in so taki vsled slabega mleka ali napačnega izdelovanja. Večkrat je vzrok mleko krav, ki so že dolgo breje, in grenko mleko, iz katerega se sir težko izloči; vzrok more biti pa tudi nakislo mleko, ki proizvodi prezgodnjo kipenje. Gobast sir pa zlasti tedaj nastane, če se sir iz takega mleka ne naredi dovolj suh. To je posebno takrat, če se mleko zasiri pri prenizki toplini, ali če se dolgo ne zasiri, ali če se žmitek prezgodaj zdrobi in se mleko ni dovolj in dosti časa grelo, vsled česar se siratka ne izloči zadosti. Tudi je napačno, če se sir shladi, predno je suh, ali če se premalo stisne, kajti potem ostane v siru preveč siratke in sir postane gobast ter naredi preveč lukenj. Tak sir se tudi naredi, ako se siri zmrzlo mleko ali če sir na plohu zmrzne.

Iz tega sledi, da je v sirarnici vedno zavrniti slabo, grenko in staro mleko; dalje je ob mrzlem vremenu pred zasiranjem mleko treba močnejše segreti ter se

sploh natančno držati vseh predpisov umnega sirarstva, da se gotovo izdelava zadosti suh sir.

f) Grenek sir.

Vzrok grenkemu siru more biti grenko mleko, ki prihaja od boleznih izprememb v vimeni ali od krmil, ki delajo mleko grenko. Dalje pa more biti vzrok tudi grenka, kislata siratka in vsled tega tudi sirišče, ki ima grenak okus. Največkrat je pa vzrok grenkemu siru nečist in pokvarjen zrak v sirarnici, zlasti pokvarjen od dima in para.

Da se prepreči izdelovanje grenkega sira, se mora vsako grenko mleko zavrtniti, pri izdelavanju pa se ogibati vseh napak.

g) Neenakomerno luknjičav sir.

Neenakomerno luknjičav sir ima navadno na prašni, t. j. na gorenji plati takozvane siratkine luknje. Ta napaka more nastati, če se rabi krepko, kislo sirišče brez vode ali s premalo vode ter če se neenakomerno in prehitro vlija v mleko in se z njim pomešava. Pri takem ravnanju se stvari neenakomeren žmitek in drobtine se potem neenako sušé.

Ker so suhe drobtine tudi lažje, pridejo tedaj bolj na vrh, t. j. na prašno plat sira, se ne sprimejo rade, vsled česar nastanejo votli prostori ali siratkina gnezda. Neenakomerno luknjičav sir se pa tudi tedaj naredi, če se izdelujejo neenakomerne drobtine.

Proti tej napaki sira se priporoča pravilno zasirjenje mleka, dalje, da se sir na plohu toliko dobro skupaj stisne in zgnete, da siratka mora priti na vrh ter da tako ne more nastati toliko votlih prostorov in siratkinih lukenj in da se drobnejše in debelejšé drobtine bolj skupaj sprimejo.

Spravljanje, prebiranje, vlaganje in shranjevanje namiznega sadja.

(Dalje.)

d) Pri namiznih hruškah. Taisto velja v obče za naše poletne, jesenske in zimske namizne hruške. Dočim je posamezne vrste, kakor cesarico, Kolomajevo jesensko maslenko, general Tottleben, boskovko, anžulemko, klerževko, pastorko i. dr. treba potrgati nekoliko prej, predno se pobarvajo, poletno magdalenko, Viljamovo kristnico, Esperenovo gosposodo, kongresko, Klappovo ljubljenco i. dr. prav ob času barvanja, zahtevajo nova poatovka, baronovka, zimska tehantovka, Olivier de Serres, germanka i. dr., da jih potrgamo pozno, in se mora na to jemati ozir. Ako pa jeseni listje rano odpade, moramo tudi hruške naglo potrgati.

Vse namizno sadje se mora potrgati z roko. Sad vzamemo med prste, ga malo zasuknemo ter pri tem nekoliko kvišku dvignemo in potegnemo. Sadove, katerih ne moremo doseči z roko, potrgamo s sadnim obiračem. Take obirače imamo v raznih oblikah; leseni morajo biti znotraj prevlečeni s platnom. Izvrstni, človeško roko skoraj popolnoma nadomestujoči, so francoski sadni obirači, kateri se dobé pri Jos. Sobel-u, tvorničarju kirurg. orodja v Gradcu, Neuthorgasse, in drugod.

Važne so pri sadni trgatvi tudi lestve, katere naj se kolikor mogoče postavijo navpično v drevesno krono, da se ne gugajo; v nevarnih slučajih lestve tudi na veje trdno privežemo. Jako priporočljiva je med drugim

tirolska enodebelna lestva (slonila), katero lahko predstavimo na znotranji ali na zunanji strani drevesa z dvema nasprotnima podpornicama. Potrebne so dalje znane dvojne lestve, katere so tem boljše, čim preprosteje so sestavljene, in katere je lahko narediti doma, ali pa naročiti pri tvrdki Schulz in Kölsch v Gradcu.

Za obiranje sadja s pridom rabimo tirolske trgatvene predpasnike ali pa trgatvene jerbaze podolgaste oblike z locnjem, katere obiralec po vrvi spušča, da se mu zmené s praznimi. Predpasnik kakor tudi jerbaz, če je polen, izpraznimo na primeren način takoj v pripravljen voz ali gare. Ta izpraznitev pa se mora zgoditi vselej tako, da sadje skrbno predenemo, nikdar pa se ne sme fino namizno sadje presipati, da se ne napravijo otisi; to velja zlasti za mehkomesnate srbovke in kalvile. Ako pa sadje takoj v bližnjo hišo znašamo, pripravi so za to ploski, podolgovati, dvolocnati jerbasi, visoki 25 cm. Vsi jerbasi, kateri se lahko spleto pozimi doma iz vrbovega šibja, morajo biti znotraj prevlečeni z zavojnim platnom.

Za prevažanje velikih množin finejšega namiznega sadja so potrebni gredni vozovi, in gare morajo biti znotraj obložene z mehko slamo ali lesno volno, nato pride na dno plast manj vrednega sadja in potem boljše sadje z medvložki iz slame, ali pa v vrstah oblokoma in po hrbtu naplastena. Tako naloženi vozovi se potem nekoliko pokrijejo s slamo, poveznejo s primernimi deskami ter spnejo z verigami ali z vrvmi, da se sadje med vožnjo ne stresa. Tako skrbno, kakor se je bilo vložilo, se potem sadje na mestu zopet izloži, prebere in v ploskih jerbasih znosi v shrambo.

V dobrih sadnih letinah potrgamo sadje le 1. in 2. kakovosti, sadje tretje kakovosti pa poznej otresemo.

Sadje naj se naposled obira v kolikor mogoče suhem vremenu; poletno in jesensko sadje bolj v ranih jutranjih urah, ko je rosa izginila, da je bolj okusno. Vrhu tega je skrbeti za to, da sadje ostane ne le zdravo, ampak tudi čisto.

2. Prebiranje namiznega sadja.

Jako važen pogoj za zboljšanje sadne kupčije in spečavanja je prebiranje spravljenega sadja. To opravilo je sila velike važnosti. Ne le razne vrste jabolk in hrušek moramo strogo ločiti, temveč tudi posamezne vrste našega boljšega kupčijskega sadja odberemo najboljše v tri kakovosti. Prvo kakovost tvorijo najpopolnejši, brezmadežni sadovi, ki tehtajo, kakor je pač vrsta, najmanj 160 gramov in več; to je namizno sadje. Druga kakovost obstoji iz nadalje najlepšega sadja, od katerega tehtajo posamezni plodovi, kakor je vrsta, 80—160 gramov; to sadje je tržno blago. Tretja kakovost je z birk, obstoječ iz drobnega, spačenega in poškodovanega blaga. Prvo in drugo kakovost prodamo potem prav lahko in po veliki boljši ceni, dočim tretjo kakovost porabimo za domačo potrebo, za mošt, čežano ali paštete, ali jo pa prodamo za manjši denar. Gospodarsko sadje, če ga odločimo za prodaj, pa odberemo na dva kupa in prodamo vselej le boljše, za trženje sposobno kakovost.

Ob spravljanju sadja torej ne smemo vsega skupaj otresati; z dobrim sadjem ne smemo tako slabo ravnanati kakor s slabšim; za tako blago se dobé potem le nejevoljni in slabo plačujoči kupci. Kakor pri vsakem drugem opravilu, je tudi tukaj rednost in vestnost poglobitna reč. Kupec, kteremu iz nemarnosti ali nalašč slabo postrežemo, pač ne pride več. Tudi pri sadni kupčiji se vzdrži samo tisti, ki pošteno posluje.

Ko bi se na to bolj pazilo, ne bilo bi takih neljubih dogodkov, o kakersnih se naposled še pri sodnji razpravlja. Ako se vmes puste drobni, manj vredni sadovi, izgubi vsled tega sadje nerazmerno veliko na svoji vrednosti, kar si skupčevalci in trgovci ob določevanju cene obračajo v svojo korist. Skrbno in natančno obiranje na poprej opisani način pa nas obvaruje te škode. Sadno blago je potem enakomernejše, vabljivejše in zato tudi dragocenejše; mi dosežemo višje cene, povzdignemo pa močno tudi veljavo našega sadja in zaupanje kupčevalcev ter si zagotovimo dobro ime.

(Konec prihodnjic.)

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 175. Nameravam narediti zopet to jesen nekaj petijota za dom ter bi rad vedel, če se dá sladkor nadomestiti s kako drugo rečjo, na pr. s špiritom, kajti sladkor je v ceni tako silno poskočil, da je njega poraba silno draga. **Ako morem rabiti špirit za petijot, kako naj ravnam z njim?** (J. Ž. pri Sv. T.)

Odgovor: Za izdelovanje petijota je pač najboljši beli ali trsni sladkor, ker se ob kipenju tega vrši isto kakor ob kipenju mošta, vsled česar ima petijot vsa svojstva vina. Ako pa vzamemo mesto sladkorja in sicer za vsak kilogram sladkorja pol litra špirta, potem seveda dobimo petijot z isto močjo, a z veliko slabšim okusom. Petijot, narejen sam s špiritom, je prav za prav le voda, ki je izlužila tropine ter se je pomešala s špiritom. Iz tega vzroka Vam tedaj samega špirta ne priporočamo, pač Vam pa svetujemo vzeti le polovico namenjenega sladkorja, drugo polovico pa nadomestiti s špiritom in sicer, kakor smo gori omenili, za vsak kilogram $\frac{1}{2}$ litra špirta. Na tak način Vas petijot pride vendar nekaj ceneje stat. Vzeti je seveda najboljši špirit, pa tudi od tega bo imel petijot precej ob pričetku malo pekoč okus, ki se pa s časom izgubi. Mesto navadnega belega sladkorja rabijo tudi rjav grozdni sladkor, ki je veliko cenejši, a ta se ne sme rabiti, ker je zdravju škodljiv.

Vprašanje 176. Lani sejana lucerna mi je morala pozebsti, ker je zelo redka. Ker mi iz raznih vzrokov ne kaže preorati tega deteljšča, zato vprašam, ali ne bi bilo napočno v to redko lucerno podsejati pomladi še nekaj lucerninega semena? (J. Ž. pri Sv. T.)

Odgovor: To prav lahko storite, ker bo prihodnjo pomlad vzrasla lucerna že toliko obsenčevala mlade rastlinice, da jih slučajno nastala vročina ne bo pomorila. Ob setvi deteljšče dobro prevlečite z brano, kar lucerni ne bo prav nič škodilo, marveč ji celo koristilo.

Vprašanje 177. Imam več tisoč zeleno cepljenih trt, ktere moram na vsak način že to jesen pogrobiti. **Koliko zgodaj smem te trte grobiti** in ali jih smem, če imajo še listje na sebi, pa je les dozorel? Seveda bi listje poprej obral. Slišal sem že pred leti, da grobajo na Bizeljskem precej po Mali Gospojnici, o uspehih nisem mogel nič izvedeti. (J. Ž. pri Sv. T.)

Odgovor: Pravilno je, trte še le grobiti, ko je les dozorel, in to ni poprej, dokler listje ne odpade. Če že na vsak način hočete zgodaj grobiti, počakajte vsaj tega časa, ako ne morete še dlje potrpeti, kar bi Vam toplo priporočali.

Vprašanje 178. Kupil sem zelo moker travnik, na katerem ne raste drugo kakor kislava trava, ki Vam jo pošljem ob enem kot vzorec. Ta travnik sem sedaj z globokimi jarki osušil ter prosim sveta, kako naj to travo zatrem. Ali bodem moral svet prekopati in gnojiti s hlevskim gnojem, gnojnico ali z umetnimi gnojili? (A. K. v M.)

Odgovor: Na Vašem močvirnem travniku so rastle do sedaj razne malo vredne kisle trave, ki bodo pa same od sebe usahnile, če ste travnik res osušili, kajti z mokroto ste vzeli tem kislim travam predpogoj uspevanja. Travnika ni treba prekopati, pač ga pa spomladi, predno trava ozeleni, dobro z brano prevlečite, da se zemlja prezrači, in če hočete, da se kmalu zaledini z dobrimi sladkimi travami, morate ga tudi pognojiti. V to svrhu je dober vsak gnoj, posebno dober uspeh pa dosežete, ako še pred zimo pognojite s Tomasovo žlindro in kalijevo soljo.

Vprašanje 179. V 15. št. „Kmetovalec“ ste pisali, da nima mlada luna nobenega vpliva na deteljo, ki je košena ob taki luni. Upam si pa vendar vprašati, ali ima pa vpliv na seno, kajti pri nas odločno trdijo, da dobi seno, košeno ob mladi luni, majhne živalice, ktere imenujemo „senence“. (A. S. v L.)

Odgovor: Čudno se nam zdi, da so vraže o vplivu lune na poljske pridelke še vedno tako razširjene. Ne da se tajiti, da ima luna svoje vplive na gotove pozemeljske stvari in dogodljaje, a teh naše ljudstvo večinoma niti ne pozna. Vse, kar se pri nas luni pripisuje, je le gola vraža. Posebno velika budalost je pa misliti, da luna dela kak mrčes. Bog je le enkrat svet stvaril, in takrat je vse živali ob enem ustvaril. Danes ne nastane nobena žival kar sama od sebe, temveč se le ustvarjene živali razmnožujejo. Neumno je tedaj misliti, da bi se zato, ker se seno kosi ob mladi luni, zaredile živalice, ktere Vi imenujete senenci. Mi sicer ne vemo, kteri mrčes imenujete senence, a če se ta pokaže na senu, je to le dokaz, da je bil ta mrčes na travi že poprej zaploeden, in če se katerikrat posebno močno razmnoži, vzrok so temu njemu ugodne razmere, kterih pa luna prav gotovo ne povzroči.

Vprašanje 180. Na kakšen način in s čim pomešane je najbolje pokladati oljne tropine? (J. L. v A.)

Odgovor: Kadar se olje iztisne, ostane v stiskalnici trda pogača tropin. Ta pogača se mora za krmljenje zdrobiti, oziroma zmleti. Nekteri priporočajo, te pogače le toliko zdrobiti, da so največji kosi za oreh debeli, češ da je živina potem prisiljena, jih bolj prežvečiti in posliniti, s čimer se prebavljanje pospeši. Večina pa je mnenja, da je tropine najbolje mleti in moko pokladati. Tudi mi smo tega mnenja, zato družba oddaja zmlete in presejane tropine. Moko oljnatih tropin je pokladati suho, in sicer zmešano z drugimi krmili, ter k večjemu le toliko poskropljeno, da se ne praši. Prav dobro je, to moko pomešati z rezano repo, s krompirjem i. t. d., ker so ti sadeži toliko vlažni, da preprečijo prašenje. Oljne tropine so močna, beljakovinska krma, ki služi za poboljšanje drugih krmil, in so zato primerne kot primesek vsaki klaji.

Vprašanje 181. Vsled ktere bolezni je moji 2 leti stari junici izpadla vsa žima konci repa? Kako naj jo zdravim, da žima zopet zraste? (A. Z. v L.)

Odgovor: Da Vaši junici izpada žima na repu, bo bržkone vzrok grinja, ki se je vgaezdila v rep. Če je vzrok grinja, dá se ta kmalu pregnati. Skuhajte iz pepela lug ter vtaknite vanj rep za kakih 10 minut. To ponavljajte dva ali tri dni. Lug pomori grinjo, koža ozdravi in rastla bo nova žima, a le v toliki meri, kolikor še niso uničene lasne korenine.

Vprašanje 182. Je li je mavec (gipa) dober gnoj in kako vpliva na travniku in pri drugih rastlinah? (K. T. v S.)

Odgovor: Mavec prav za prav ni gnoj, temuč on le naredi, da se razne redilne snovi v zemlji hitreje in v večji meri razkrojijo, vsled česar rastline tem bolje uspevajo, koder se potrese z mavecem. Koder pa v zemlji sploh ni dovolj redilnih snovi, tam pa mavec nima nobenega vpliva. Skušnje uče, da se potresanje z mavecem izplača le pri detelji, drugod pa ne. V vinogradu pa mavec nima prav nobene vrednosti.

Vprašanje 183. Ali se res ne sme mladim prasetom nastiljati z ajdovo slamo, ker jih potem krh lomi? (G. T. v K.)

Odgovor: Strnišena ajda se spravlja pozno jeseni, ko ni več zelo toplo, in se zato redkokdaj dobro posuši. Premalo posušena ajdova slama, spravljena na kup, postane zaduhla in plesniva. Če s tako slamo nastiljamo mladim prasičem, igrajo se z njo, jo tudi poskušajo jesti ter sploh dobe tros plesnobe v sebe. To vse pa povzroči vnetje želodca in črev, ki je v zvezi z napenjanjem, s koliko in včasih tudi z otrpnenjem udov. Ajdova slama sama na sebi ni škodljiva, pač pa, če je plesniva, kar velja tudi od vsake druge nastelje. Ker se vsled gori navedenih razmer ravno ajdova slama največkrat spridi, zato ji Vaši ljudje pripisujejo škodljivost, ne da bi vedeli, kaj je pravzaprav resnični vzrok prasičje bolezni.

Gospodarske novice.

* **Oljne tropine** so že došle in so do sedaj prijavljena naročila že zvršena. Glede porabe teh močnih krmil in njih cene opozarjamo na članek v pričujoči številki.

* **Umetna gnojila** je družba že pričela razpošiljati in sprejema naročila, dokler je kaj zaloge. Tomasove žindre stoji 100 kg 7 K, kalijeve soli 12 K 60 h in kajnita 5 K. Odajajo se le cele vreče po 100 kg, izvzemši kalijeve soli, ki se oddaja tudi v vrečah po 50 kg. Našim gospodarjem nujno priporočamo rabiti od slej naprej le kalijevo sol mesto kajnita, kajti v 100 kg kalijeve soli je 40 % kalija, ki stoji 12 K 30 h, v treh vrečah t. j. v 300 kg kajnita je pa le 39 % kalija, ki tedaj stoji 15 K. Prihrani se tedaj 2 K 70 h, vrhu tega pa še vožarina. — Za gnojenje travnikov je vzeti za oral vsaj 300 kg Tomasove žindre ter 100 kg kalijeve soli, ali mesto te 300 kg kajnita. Vzeti se sme seveda tudi več, ker je učinek izdatno boljši, ako se zemlji že od pričetka da zadosti redilnih snovi.

Premovanje konj za leto 1900 se je vršilo meseca septembra. V nastopnih vrstah priobčujemo imena odlikovancev.

Pri premovanju z deželnimi darili v Bohinjski Bistrici 1. dne septembra so dobili: Prvo darilo v znesku 50 kron Josip Stare iz Nomena, drugo darilo 40 kron Ivan Korošec iz Česnjice, potem Tomaž Žvab iz Laz, Gašper Šoklič iz Broda in M. Sušnik iz Nomena po 30 kron. Nadalje Valentin Sodja iz Jereke, Lovrenc Vojvoda iz Boh. Bistrice, Ivan Arh iz Stare Fužine in Ivan Vrančič iz Laškega Rovta po 20 kron.

Pri premovanju v Lescah 3. dne septembra so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Lovrenc Vojvoda iz Boh. Bistrice 70 kron, Andrej Ažman iz Hraš 40 kron, Ivan Hudovernik iz Dovjega, Ivan Avsenik iz Sv. Lucije in Mihael Ambrožič iz Mojstrane vsak 30 kron, Simon Kocijančič iz Mlina, Frančišek Stroj iz Dvorske Vasi in Ivan Cotelj iz Zgoše vsak 20 kron; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Anton Grilc iz Hraš 50 kron, Ivan Babič iz Brezja 40 kron, Ivan Dolar iz Vrbe 30 kron, Frančišek Koselj iz Smokuča 20 kron, Jakob Zupan iz Nomena, Josip Rogač iz Zgornje Lipnice, Matevž Žvab iz Lepene, Ivan Rozman iz Biten in Lovrenc Zupan iz Savice vsak srebrno svetinjo; c) za eno in dveletne žrebice posestniki: Matija Arh iz Godešča in Mihael Ambrožič iz Mojstrane vsak 20 kron, Josip Preželj iz Polja, Alojzij Rozman iz Otoka, Martin Žvegelj iz Zgornjih Gorij in Terezija Slivnik iz Grada vsak srebrno svetinjo.

Pri premovanju v Kranju 4. dne septembra so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Ivan Stare iz Spodnjega

Brnika 70 kron, Šimen Jereb iz Spodnjega Bernika 40 kron, Josip Primožič iz Sv. Križa in Ivan Merkun iz Bašlja vsak 30 kron, Jakob Primožič iz Sv. Katarine pri Tržiču, Jakob Prosen iz Čirčič in Lorenc Kodran iz Stražiša vsak 20 kron, Anton Kuralt iz Cerkelj in Josip Gros iz Kovora vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Ivan Čebašek iz Prebačevega 50 kron, Ivan Cuderman iz Predoslja 40 kron, Ivan Barle iz Nakla 30 kron, Valentin Jenko iz Jame in Ivan Barle iz Grada vsak srebrno svetinjo; c) za eno in dveletne žrebice posestniki: Frančišek Stare iz Brega in Josip Barle iz Cerkelj vsak 20 kron, Frančišek Zevnik iz Mavčič, Frančišek Brešar iz Čirčič in Josip Zevnik iz Praš vsak srebrno svetinjo.

Pri premovanju v Kamniku 5. dne septembra so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Jakob Skok iz Pristave 70 kron, Matevž Mušič iz Tržina 40 kron, Anton Černivec iz Ščinkovega Turna in Ivan Majhan iz Radomelj vsak 30 kron, Frančišek Kadunc iz Krašnje, Ivan Plahuta iz Lahovč in Aleš Krumpeštar iz Zaloga vsak 20 kron; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Frančišek Špenko iz Bukovce 40 kron, Frančišek Bohinje iz Zaloga 30 kron, Frančišek Vrhovnik iz Mengša in Ivan Slevce iz Preserjev vsak srebrno svetinjo; c) za eno in dveletne žrebice posestniki: Ivan Jašovec iz Volčjega Potoka in Ivan Debevec iz Polja vsak 20 kron, Tomaž Bergant iz Ščinkovega Turna, Primož Keržič iz Mengša, Ivan Golob iz Podgorja, Mihael Zmrzlikar iz Ščinkovega Turna in Andrej Vrhovnik iz Mengša vsak srebrno svetinjo.

Pri premovanju na Vrhniki 6. dne septembra so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Frančišek Mrak iz Plešivice 70 kron, Jarnej Jeraj iz Sinje Gorice 40 kron, Viktor Bolafia iz Ljubljane 30 kron in srebrno svetinjo za skupino, Blaž Smraje iz Tomačovega in Martin Ogrin iz Stare Vrhnike vsak 30 kron, Josip Rotar iz Podsmreke, Frančišek Novak iz Plešivice, Josip Peršin iz Prevolj in Anton Rotar iz Podsmreke vsak 20 kron, Ivan Marinko iz Vnanjih Goric srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Ana Sterle iz Matene 50 kron, Ivan Logar iz Vrzdenca 40 kron, Mihael Šemerl iz Sinje Gorice 30 kron, Ivan Jeraj iz Sinje Gorice srebrno svetinjo; c) za eno in dveletne žrebice posestniki: Frančišek Mrak iz Plešivice in Ignacij Česenj iz Št. Vida nad Ljubljano vsak 20 kron, Jarnej Per iz Sapa, Ivan Jeraj iz Sinje Gorice in Ivan Kanec iz Podsmreke vsak srebrno svetinjo.

Listnisa uredništva.

F. S. v C. Košare za razpošiljavanje sadja izdelujeta Josip Zorn v Prvatini in Gustav Chechet v Togliano in sicer oba na Primorskem.

A. K. v P. Vse potrebno o Vaši zadevi morete izvedeti pri okrajnem glavarstvu, ker nam te reči niso znane.

A. H. v B. Gnojnico morete razpeljavati po travniku že jeseni ali potem celo zimo. Če je gnojnica močna in ne pokipela, rabite jo le ob deževnem vremenu, kadar so tla mokra, drugače posmodi rastlinice, oziroma njih nežne koreninice. — Oves se seje le spomladi. — Za petijot se vzame sladkorja z ozirom na moč, ki naj jo pijača dobi; običajno se vzame 8—12 kg sladkorja na 100 l vode. Polovica sladkorja se lahko nadomesti s spiritom in sicer se vzame za vsak kg sladkorja $\frac{1}{2}$ l spirita.

L. G. v K. Tvrška »Alfa Separator« da vsakemu, ki naroči stroje in potrebščine za mlekarstvo, potom naše družbe 10 % popusta in sicer za stroje in posodo, za druge reči pa še več.

L. H. v T. Vprašajte po večih zavarovalnicah, po čem zavarujejo Vaša poslopja, in zavarujte jih potem pri tisti zavarovalnici, ki Vam stavi najnižjo ponudbo.

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 32 K, na $\frac{1}{2}$ strani 16 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{8}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah števil. 3.

Št. 17. V Ljubljani, 15. septembra 1900. Leto XVII.

Tržne cene.

Deželni pridelki:

V Ljubljani, 15. septembra 1900. (Izvirno poročilo.)

Semena: Domača detelja novo blago K 110.— h do K 115.— h; nemška detelja (lucerna) K 100.— h do K 105.— h; gorenjska repa K 70—72 h; laneno seme, domače ozimno K 32.— h do K 32.50 h; konopno seme K 30.— h do K 30.50 h; kuminovo seme K 70.— h do K 72.— h.

Fižol: Rudeči ribniški K 20.50 h; rudeči Hrvat K 19.— h; prepeličar (koks) K 22.50 h. (Vse cene semen in fižola veljajo za 100 kg čistnega blaga, kakor ga kmetovalci pripeljejo na prodaj i. s. novo blago.)

Suhe češplje: v dimu sušene K 30.— h do K 34.— h. " brez dima sušene K 34.— h. do K 40.— h.

Orehi domači: K 36.— h do K 40.— h.

Ječice nove: K 8.— h do K 9.25 h za 100 klgr.

Med čist: po K 85.— h do K 86.— h.

Kože. Goveje, težke nad 45 kg po K 84.— h do K 88.— h.

" težke od 30 do 45 kg " " 76.— " " 80.— "

" lahke " " 80.— " " 82.— "

(Te cene veljajo za 100 kg in sicer za kože izdelane po tukajšnjih običajih z rogovi vred. Bikove kože po 60 h klgr.)

Teletje kože: K 1.04 za kg.

Kozličeve kože po K 1.60 h do K 1.80 h.

Svinjske kože: Čiste, brez napak 64 h za kg.

Druge vrste 34 do 52 " " "

Kože lisic po K 11.— do 12.—

" kun " 30.— " 36.— za par.

" dihurjev " 6.— " 7.—

" vidr " 20.— " 22.—

Kože zajcev po K 36.— do 42.— za 100 komadov.

Pepelika (potoši) po K 32.— 100 kg.

Žito:

V Ljubljani, 15. septembra 1900. Pšenica K 8.— h, rž K 7.— h, ječmen K 6.80 h, oves K 6.40 h, ajda K 9.50 h, proso K 8.50 h, tursica K 6.80 h, seno K —.— h, slama —.— K h. (Vse cene veljajo za 50 kgr.)

Na Dunaji, 10. septembra 1900. Pšenica jesenska K 7.82 h, spoml. K 8.31 h rž jesen. K 7.42 h, oves jesenski K 5.54 h, tursica K 6.60 h. (Vse cene veljajo za 50 kgr.)

C. kr. kmetijska družba kranjska

oddajalo bo seme, i. s. prvi pridelek iz (68—2)

izvirne Bahlsenove rži

 „triumf“,

katera se je v vsakem oziru izbornu sponesla, po 10 gld. 100 kg.

Št. 6467:

Razglas.

Deželni zbor naročil je deželnemu odboru, da se pri nakupovanju bikov plemenjakov ozira na domačo prirejo ter kupuje v deželi take bike, ako so primerne kakovosti in čistokrvne pasme. Da se izvrši ta nalog, vabi podpisani deželni odbor živinorejce, ki imajo take mlade bike $1\frac{1}{2}$ do 2 leti stare, da jih priženo v kraje, v katere bo v to zbrana komisija prišla, in sicer:

v Mengešu dné 29. septemb. t. l. ob 9. uri dopoldne,	
v Novem mestu 1. oktobra " " " 9. " "	
v Mokronogu 1. " " " 3. " popoldne,	
v Ljubljani 8. " " " 9. " dopoldne,	
v Postojni dné 18. " " " 9. " "	
v Radovljici 28. " " " 9. " "	

V Ljubljani je prostor v to določen na dvorišču c. kr. kmetijske družbe na Poljanah. V drugih navedenih krajih pa je zbirališče na živinskem trgu dotičnega kraja.

(70—1)

Deželni odbor kranjski.

V Ljubljani dné 12. septembra 1900.

Razpis.

Na Kranjski kmetijski šoli na Grmu pri Novem Mestu z dvoletnim poučevanjem in slovenskim učnim jezikom je izpraznjenih 7 deželnih ustanov za prihodnje šolsko leto 1900/1901, katero se prične 3. novembra 1900. 1.

Pravico do teh ustanov imajo sinovi kranjskih kmetovalcev in vinogradnikov, ki so vsaj 16 let stari, čvrstega zdravja in so z dobrim uspehom dovršili ljudsko šolo. Prednost imajo taki kmetijski sinovi, od katerih je upati, da se bodo potem na svojem domu s kmetijstvom, vino- in sadjerejo pečali.

Učenci z ustanovami dobivajo brezplačno hrano, stanovanje in pouk v šoli; obleko pa si morajo sami preskrbovati. (65—2)

V šolo se sprejemajo tudi:

1.) plačujoči učenci, kateri plačujejo po 30 kr. = 60 h na dan za hrano in stanovanje in pa 20 gld. = 40 K šolnine na leto in

2.) ekstermist, ki zunaj šole stanujejo in plačujejo šolnino.

Lastnoročno pisane slovenske prošnje, ki morajo biti kolekovane s kolekom 50 kr. = 1 K se imajo

do 16. septembra 1900

izročiti vodstvu „Kranjske kmetijske šole“ na Grmu pri Novem Mestu.

Prošnjam je priložiti rojstni list, spričevalo dovršene ljudske ali srednje šole, zdravniško potrdilo o čvrstem telesu in trdnem zdravju in župnijsko spričevalo o lepem vedenju.

Vsak učenec se mora podvreči vzprejemnemu izpitu, ki se razteza na slovenski jezik in priprosto računstvo, in od uspeha tega izpita je odvisno, ali se dotičnik v šolo sploh sprejme.

Prošnjam za sprejem proti plačilu je priložiti reverz ali obvezno pismo starišev, oziroma varuha zaradi vzdržavanja učenca.

Pristavlja se, da imajo učenci, ki dovrše to šolo, le dve leti vojaške prezentne službe.

Od deželnega odbora kranjskega

v Ljubljani dné 16. avgusta 1900.

Pozor kmetovalci!

Na vsestransko zahtevanje mojih p. n. odjemalcev naznanjam, da sem otvoril s 15. julijem 1900

bogato zalogo

vsakovrstnih poljedelskih strojev

v hiši g. Iv. Kneza (pri Figovcu) na dvorišču, Dunajska cesta v Ljubljani. (60—4)

V zalogi bom imel najboljše, naj-novejše in najcenejše poljedelske stroje vseh vrst, kakor: vitlje (gepelne) prav lahko tekoče z 1, 2 in 4 konjskimi močmi, najnovije mlatilnice z tečaji iz medi (Messinglager), vsakovrstne slamoreznice »Austria« št. 4, 5, 6 in 7, ktere se gonijo z roko, nogo ali pa z vitli, ter vse k tem pripadajoče orodje; nadalje vsakovrstne sesalke (Pumpen), čistilnike, trijerje, repozreznice, sploh vse poljedelske in domače kmetijske

stroje in k tem pripadajoče podrobnosti.

Posebno ugodnost, oziroma olajšavo pa dosežejo moji odjemalci pri tem, da dam manj premožnim stroje, ktere si izbero, tudi na plačilne obroke po dogovoru.

Moj zastopnik, oziroma prodajalec je gospod

Ivan Komatič,

kteri je po vsem Slovenskem dobro znan kot strokovnjak in kteri se bo potrudil, da se bo vsakemu odjemalcu mojih strojev postreglo vsestransko solidno.

Priporočujoča se za mnogobrojen obisk z zagotovitvijo, da se bo vsakemu postreglo po njegovi želji priporočava se

K. & R. Ježek,

— tvornica kmetijskih strojev v Blanskem, Moravsko. —

Podružnica v Ljubljani, Dunajska cesta pri „Figovcu“.

Vnovič znižane cene!

Vse stroje za poljedelstvo.

Vnovič znižane cene!

Trijerji (čistilni stroji za žito) v natančni izvršitvi

Sušilnice za sadje in zelenjavo, škropilnice proti peronospori. Zboljšani sestav Vermorelov. Mehovi za žveplanje trt.

Mlatilnice, mlinci za žito, stiskalnice (preše) za vino in sadje različnih sestav. Slamoreznice jako lahke za goniti in po zelo zmernih cenah. Stiskalnice za seno in slamo, ter vse potrebne, vsakovrstne poljedelske stroje, prodaja v najboljši izvršitvi

IG. HELLER na Dunaju, II., Praterstrasse 49.

Zastopniki se iščejo! — Ceniki brezplačno!

(2—14)

Pred ponarejenjem se je posebno treba varovati.